

РОЛЬ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ТА В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК

В умовах реформування освіти значна роль відведена вихованню особистості, здатної до самореалізації, самовизначення, самоусвідомлення в реаліях сучасного життя. Нині організація науково-дослідницької діяльності учнів набуває практичного значення й спрямована на виховання юних дослідників як активних особистостей, здатних критично мислити, відстоювати свою думку, виявляти лідерські якості, приймати самостійні рішення. Сучасному світу потрібні сучасні особистості.

Мета статті – обґрунтування актуальності компетентісного підходу до навчання учнів у системі позашкільної освіти, у системі Малої академії наук (МАН) зокрема.

Сучасний етап розвитку освітньої галузі передбачає доцільність ефективного використання освітньо-виховного потенціалу навчальних закладів, спрямованого на розв'язання проблеми організації вільного часу дітей та учнівської молоді, задоволення їхніх потреб в особистісному розвитку, самореалізації, професійному самовизначенні. Соціальний попит на освіту, якому властиві практична спрямованість і широкі можливості для творчої самореалізації особистості, потребує оптимізації освітньої роботи в закладах загальної, середньої та професійної освіти, позашкільних, вищих навчальних закладах. Реалізація такого завдання можлива за умови дотримання вимог якості освіти, побудови освітнього процесу на принципах соціалізації та гуманізації. Особливу роль у розв'язанні зазначених завдань відіграє позашкільна освіта як соціальний інститут виховання й розвитку дітей та учнівської молоді – невід'ємна частина освітнього простору, що сприяє формуванню особистості, розкриттю її творчого потенціалу, вихованню соціально значущих якостей і формуванню ціннісних, моральних орієнтирів [10, с. 34].

Із метою підвищення якості й результативності позашкільної освіти важливим є впровадження в педагогічну практику компетентнісних підходів для формування у вихованців важливих (базових) компетентностей, що сприятиме успішній адаптації вихованців у соціумі, вирішенню ключових проблем сучасного життя, їх професійному самовизначенню [8].

Актуальність застосування компетентнісного підходу в позашкільній освіті

- Досягнення нової якості позашкільної освіти відповідно до зміни статусу позашкільця, законодавчого закріплення як складової системи освіти (Закон України “Про позашкільну освіту”).**
- Формування компетентної особистості у позашкільних навчальних закладах.**
- Підвищення ефективності процесу навчання, виховання, розвитку та соціалізації.**

Важливі положення компетентнісного підходу в освіті представлені в працях І.Д. Бега, І. Г. Ермакова, О.Л. Коноко, О.О. Овчарук, О.І. Пометун, О.Я. Савченко, а також Дж. Равена та інших дослідників, і стосуються вони переважно шкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить: життєва компетентність – поняття не нове. Варто сказати, що не існує єдиного узгодженого визначення та переліку ключових компетентностей, оскільки це насамперед замовлення суспільства на підготовку його громадян – такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму в певній країні або регіоні [8].

З освітньої точки зору сформульоване таке визначення поняття «компетентність»: це готовність вихованця використовувати засвоєні знання, навчальні вміння та навички, а також способи діяльності в житті для вирішення практичних і теоретичних задач [8]. В Академічному словнику української мови зазначено: компетентний – який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий. Компетентність – одна з основних пріоритетних соціальних якостей особистості.

Формування компетентностей відбувається засобами змісту освіти. У підсумку в учня розвиваються здібності та з’являються можливості вирішувати в повсякденному житті реальні проблеми – від побутових до виробничих і соціальних [11].

Слід розрізняти в освітній галузі синонімічні поняття «компетенція» та «компетентність», що часто використовуються.

Компетенція – наперед задана соціальна вимога (норма) до освітньої підготовки особистості, необхідної для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері [8].

Компетентність – оволодіння відповідною компетенцією, що охоплює особистісне ставлення до неї та предмета діяльності; особистісна якість (сукупність якостей), що вже відбулась, і мінімальний досвід діяльності в заданій сфері.

Компетентність завжди особистісно забарвлена якостями конкретного вихованця. Таких якостей може бути декілька: від значеннєвих і світоглядних (навіщо мені потрібна ця компетентність) до рефлексивно-оцінних (наскільки успішно я застосовую цю компетентність у житті) [8].

Компетентність не зводиться тільки до знань чи тільки вмінь. Вона є сферою стосунків, що існують між знаннями й дією в людській практиці.

Формування компетентностей вихованців зумовлене реалізацією не тільки відповідного оновлення змісту освіти, але й адекватних методів та технологій навчання. Перелік цих методів є досить широким, їх можливості – різноплановими [12]. Форми освітньої діяльності – це «полігон для випробувань» різних можливостей дитини, своєрідний соціально-психологічний тренінг, постійний новий досвід, розширення уявлень про себе й інших людей, чудова можливість творчої самореалізації тощо [9].

Уведення поняття освітніх компетенцій дозволяє вирішувати проблему, типову для освітніх закладів, коли учні можуть добре опанувати набір теоретичних знань, але зазнають значних труднощів у практичній діяльності, що вимагає використання цих знань для вирішення конкретних завдань або проблемних ситуацій.

Компетентності розрізняють за видами: ключові, базові й функціональні. Ключові – компетентності, необхідні для життєдіяльності людини й пов'язані з її успіхом у швидкозмінному суспільстві. Вони сприяють досягненню успіхів у житті [1, с. 32]. Діяльність людини, зокрема й засвоєння будь-яких знань, умінь і навичок, складається з конкретних дій, операцій. Виконуючи ці дії, розмірковуючи над їх виконанням, усвідомлюючи потребу в них та оцінюючи їх важливість для себе або для суспільства, людина тим самим розвиває компетентність у тій чи іншій життєвій сфері. Якщо остання є достатньо широкою, ідеться про так звані «ключові», чи життєві компетентності. Якщо ж компетентність поширюється на вузьку сферу, наприклад, у межах певної наукової дисципліни, то можна говорити про предметну чи галузеву компетентність [3, с. 25 – 26].

Для України тенденції європейської освіти ніколи не були чужими. Але наша освіта завжди вибирала «свій шлях», обумовлений специфікою вітчизняних традицій і процесів. Не є винятком і тенденції підсилення ролі компетентностей в освіті. З погляду евристичного навчання необхідно визначити компетентності, пов'язані зі здатністю молодого покоління до креативної діяльності [11].

Найдетальніше класифікацію ключових компетентностей розглянули країни – члени ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку). Багато з них прийняли таку класифікацію як стратегічну умову для впровадження освіти протягом життя [12]. За матеріалами дискусій, організованих у межах проекту

ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний-рівному» (2004 р.), визначено перелік ключових компетентностей, який запропоновано українським педагогам.

1. Уміння вчитися (навчально-пізнавальна компетентність) – програмує індивідуальний досвід самостійного навчання. Учень, який уміє самостійно вчитися, у майбутньому зможе самостійно й творчо працювати. Компетентність передбачає, що особистість сама визначає мету освітньої діяльності; планує, програмує свою діяльність; організовує свою працю для досягнення мети; знаходить і накопичує потрібні знання, способи для розв’язання завдань; виконує в певній послідовності сенсорні, розумові або практичні дії, прийоми, операції; усвідомлює свою діяльність і практично її вдосконалює; має вміння й навички самоконтролю та самооцінки.

Це сукупність компетентностей учня у сфері самостійної пізнавальної діяльності, що охоплює елементи логічної, методологічної, евристичної, загальнонавчальної діяльності, співвіднесеної з реальними об’єктами, що їх пізнає учень. Це знання й уміння організації цілепокладання, планування, генерації ідей, аналізу, рефлексії, самооцінки освітньої діяльності. Щодо досліджуваних об’єктів, то учень опановує креативні навички продуктивної діяльності добуванням знань безпосередньо з реальності, володінням прийомами дій у нестандартних ситуаціях. У межах цієї компетентності визначають вимоги відповідної функціональної грамотності: уміння відрізнити факти від домислів, володіння вимірювальними навичками, використання ймовірнісних, статистичних та інших методів пізнання.

2. Загальнокультурна – стосується розвитку культури особистості та суспільства в усіх її аспектах. Вона, насамперед, передбачає такі вміння: аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної та світової науки й культури, орієнтуватися в культурному та духовному просторі сучасного українського суспільства; застосовувати засоби й технології інтеркультурної взаємодії; користуватися рідною й іноземними мовами, застосовувати навички мовлення та норми відповідної мовної культури. До цього ж відносять досвід засвоєння учнем наукової картини світу, що розширюється до культурологічного й загальнолюдського розуміння світу.

3. Громадянська – передбачає такі здатності: орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, знати процедури участі в діяльності політичних інститутів демократичної держави, органів місцевого самоврядування; застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод громадян, виконання громадянських обов’язків у межах місцевої громади, держави; взаємодіяти з органами державної влади на користь собі й громадянському суспільству; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України, задовольняють власні інтереси особи та захищають права людини й громадянина; приймати індивідуальні та колективні рішення, ураховуючи інтереси й потреби громадян, суспільства і держави.

4. Підприємницька – передбачає реалізацію таких здібностей: співвідносити власні економічні інтереси й потреби з наявними матеріальними, трудовими, природними й екологічними ресурсами, інтересами й потребами інших людей і суспільства; застосовувати технології моніторингу ресурсів і

забезпечення стійкого зростання; організувати власну трудову та підприємницьку діяльність і працю колективу, орієнтуватися в нормах і етиці трудових стосунків; аналізувати й оцінювати власні професійні можливості, здібності та співвідносити їх із потребами ринку праці; складати, здійснювати й оцінювати плани підприємницької діяльності та особисті бізнес-проекти, розробляти програми дій і прийняття економічно й екологічно обґрунтованих рішень у динамічному світі; презентувати та поширювати інформацію про результати – продукти власної економічної діяльності та діяльності колективу.

5. Соціальна – передбачає такі здібності: аналізувати механізми функціонування соціальних інститутів суспільства, визначати в них власне місце, застосовувати навички мовлення та норми відповідної мовної культури; використовувати рідну й іноземні мови в активній взаємодії; спрямовувати самовиховання на єдність індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей; реалізовувати моделі толерантної поведінки в умовах культурних, мовних, релігійних та інших відмінностей між народами й країнами. Учень опановує мінімально необхідні для життя в сучасному суспільстві навички соціальної активності та функціональної грамотності.

6. Компетентності з інформаційних і комунікативних технологій (ІКТ) – передбачають такі здібності: застосовувати інформаційно-комунікативні технології в навчанні та повсякденному житті; раціонально використовувати комп'ютер і комп'ютерні засоби для розв'язання задач, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням і передаванням; будувати інформаційні моделі та досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ; оцінювати процес і досягнуті результати технологічної діяльності. За допомогою інформаційних технологій формуються вміння самостійно шукати, аналізувати та відбирати необхідну інформацію, організувати, перетворювати, зберігати та передавати її [1, с. 33 – 35].

7. Комунікативна компетентність передбачає знання необхідних мов, способів взаємодії з навколишніми й окремими людьми та подіями, навички роботи в групі, виконання різних соціальних ролей у колективі. Учень має вміти презентувати себе, написати лист, анкету, заяву, поставити запитання, вести дискусію й ін. Для освоєння цієї компетентності в навчальному процесі фіксують необхідну й достатню кількість реальних об'єктів комунікації та способів роботи з ними для учня кожного ступеня навчання в межах кожного досліджуваного предмета чи освітньої галузі.

8. Здоров'язбережна (компетентність особистісного самовдосконалення) – передбачає збереження власного фізичного, психічного, духовного й соціального здоров'я. Вона охоплює життєві навички, що сприяють фізичному здоров'ю (раціональне харчування, рухова активність, санітарно-гігієнічний режим праці та відпочинку); навички, що сприяють соціальному здоров'ю (ефективне спілкування, співчуття, розв'язання конфліктів, поведінка в умовах тиску, погроз, дискримінації, спільна діяльність і співробітництво); навички, що сприяють духовному та психічному здоров'ю (аналіз проблем і прийняття рішень, визначення життєвих цілей і програм, самоконтроль, мотивація успіху та тренування волі, турбота про власне здоров'я, статева грамотність, внутрішня екологічна культура) [7, с. 18]. Компетентність спрямована на засвоєння способів

фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки. Реальним об'єктом у сфері цієї компетентності є сам учень. Він опановує способи діяльності у власних інтересах і можливостях, що виражається в його безперервному самопізнанні, розвитку необхідних сучасній людині особистісних якостей, формуванні психологічної грамотності, культури мислення та поведінки. Сюди ж належить комплекс якостей, пов'язаних з основами безпечної життєдіяльності особистості [11].

9. Ціннісно-смилова – компетентність у сфері світогляду, пов'язана з ціннісними орієнтирами учня, його здатністю бачити та розуміти навколишній світ, орієнтуватись у ньому, усвідомлювати свою роль і призначення, творчу спрямованість, уміти вибирати цільові та значеннєві установки для своїх дій і вчинків, приймати рішення. Ця компетентність забезпечує механізм самовизначення учня в ситуаціях навчальної й іншої діяльності. Від неї залежать індивідуальна освітня траєкторія учня та програма його життєдіяльності в цілому.

Діяльність вихованців гуртків позашкільних закладів, які беруть участь у конкурсах різних рівнів, спрямована на формування в них ключових компетентностей. Кожен керівник гуртка визначає для себе декілька пріоритетних компетенцій і працює в цьому напрямку. Формуючи їх, педагог допомагає вихованцям розкрити власний потенціал, стати унікальними, знайти власний стиль, сприяє їхньому професійному самовизначенню та вибору правильних життєвих орієнтирів. Сучасний позашкільний навчальний заклад є освітнім мікросоціумом (соціально-педагогічним середовищем), де вихованці можуть відвідувати гуртки та інші об'єднання різних напрямів.

Перелік ключових компетентностей увійшов до рекомендацій міжнародної спільноти (План дій Євросоюзу та Ради Європи, 2002; План дій з навичок і мобільності Єврокомісії, 2002) [12]. Під час симпозиуму Ради Європи на тему «Про основні компетентності для навчання протягом усього життя» (від 18 грудня 2006 р.) було визначено такий орієнтовний перелік ключових компетентностей:

вивчати:

- отримувати користь із досвіду;
- організовувати взаємозв'язок своїх знань і впорядковувати їх;
- організовувати свої власні прийоми вивчення;
- уміти вирішувати проблеми;
- самостійно займатися своїм навчанням;

шукати:

- запитувати різні бази даних;
- опитувати оточення;
- консультуватись в експерта;
- одержувати інформацію;
- уміти працювати з документами та класифікувати їх;

думати:

- організовувати взаємозв'язок минулих і теперішніх подій;
- критично ставитись до того чи іншого аспекту розвитку суспільства;
- уміти протистояти непевності та труднощам;
- мати позицію в дискусіях і гартувати власні думки;

оцінювати соціальні звички, пов'язані зі здоров'ям, споживанням, а також із навколишнім середовищем;

співпрацювати:

уміти співпрацювати в групі;

приймати рішення – залагоджувати розбіжності та конфлікти;

уміти домовлятися;

уміти розробляти та виконувати контракти;

братися за справу:

долучатися до проекту;

брати відповідальність;

уходити до групи або колективу та робити свій внесок;

доводити солідарність;

уміти організовувати свою роботу;

уміти користуватись обчислювальними та моделювальними приладами;

адаптовуватись:

уміти використовувати нові технології інформації та комунікації;

доводити гнучкість перед викликами швидких змін;

показувати стійкість перед труднощами;

уміти знаходити нові рішення [11].

Виконання цих завдань потребує істотного посилення самостійної й продуктивної діяльності школярів, розвитку їхніх особистісних якостей і творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися у житті суспільства. Компетентність слухачів МАН виявляється в умінні розв'язувати проблеми (завдання в певній предметній галузі), проектувати свою власну діяльність, що вирізняється якістю й результативністю [4, с. 61].

До ключових компетентностей, формування яких має бути забезпечене в процесі педагогічно керованої пізнавально-практичної й комунікативно-творчої діяльності дітей та учнівської молоді в позашкільному освітньому просторі, належать:

Напрями позашкільної освіти	КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ			
	Пізнавальна компетентність (знання)	Практична компетентність (уміння, навички)	Творча компетентність (творча діяльність)	Соціальна компетентність (культура, якості особистості)
Дослідницько-експериментальний	знання основних вимог та правил написання науково-дослідницьких робіт, уміння використовувати категоріальний апарат, методи дослідження	набуття досвіду в проведенні практичних та теоретичних досліджень, уміння оформлювати результати наукових досліджень	розвиток творчої діяльності, здібностей, нахилів та уяви	створення умов для творчої реалізації та розширення наукового світогляду, задоволення потреби в професійній орієнтації
Науково-технічний	оволодіння знаннями у сфері сучасної техніки та технологій, розширення наукового світогляду	формування практичних знань та навичок із матеріалознавства, науково-технічної творчості та винахідництва,	розвиток творчої діяльності, здібностей, нахилів та уяви	розвиток культури науково-пошукової діяльності, моральних якостей, громадянської позиції

		електроніки та приладобудування, машинобудування, інших напрямів		
Еколого-натуралістичний	оволодіння знаннями про навколишнє середовище, довкілля, галузі сільського господарства (агрономія лісознавство тощо)	формування практичних умінь та навичок розв'язання екологічних проблем, залучення до практичної природоохоронної роботи та інших напрямів	розвиток творчої діяльності, здібностей, нахилів та уяви	розвиток екологічної культури та свідомості, моральних якостей, громадянської позиції
Гуманітарний	оволодіння знаннями з основ наук соціально-гуманітарного циклу, явищ соціального життя	формування пізнавальних знань та навичок громадського й соціального життя, пізнавального інтересу до мовознавства, історії, літературознавства тощо	розвиток творчої діяльності, здібностей, нахилів та уяви	розвиток загальної та мовленнєвої культур, моральних якостей, громадянської позиції

Метою компетентнісного підходу є забезпечення підвищення якості позашкільної освіти й виховання. Набуття ключових життєвих компетентностей – це здатність працювати в команді, застосовувати інформаційні технології, критично мислити, вирішувати конфлікти та ін. Завдання сучасного керівника гуртка – використовувати весь арсенал педагогічного впливу на вихованця з метою формування цих компетентностей.

Важливим компонентом розвитку ключових компетентностей є формування моральної сфери вихованців МАН. Духовність людини, наукові знання дають можливість розібратися в складних явищах, що відбуваються в природі й суспільстві. Сучасна освіта передбачає переорієнтацію освітнього процесу на постановку й розв'язання завдань самим вихованцем. Інтеграція у світовий освітній простір створює нові можливості для творчого розвитку кожної особистості. Щоб досягти обраної мети, вихованець вільно обирає формули успіху та власну життєву траєкторію [1, с. 36].

У процесі розвитку ключових компетентностей особливу увагу слід приділяти формуванню емоційно-вольового компонента особистості. Необхідно актуалізувати сферу психологічних процесів, пов'язаних із саморозвитком особистості, що охоплює сприймання, увагу, пам'ять, мислення, уяву, волю, характер, здібності, фантазію. Важливо звернути увагу на значення вияву почуттів, уміння їх демонструвати та стримувати в різних життєвих ситуаціях. Важливу роль відіграє вміння використовувати «терапію» поведінки, яка охоплює різноманітні хвилювання та стреси, пов'язані, зокрема, із виступами перед аудиторією [5, с. 34].

Компетентність є умовою розвитку й набуття зрілої форми думок, мотивів, цінностей, спрямованості особистості, яка прагне самоствердитися у власній діяльності, реалізувати творчий потенціал, виявити свої здібності, набути авторитет у своїх колег і самого себе. Це свідчить про мотиваційно-спонукальну функцію компетентності. Вона активізує пізнавальну та інтелектуальну діяльність

особи. Комунікабельність, відкритість до спілкування й збагачення в процесі міжособистісної взаємодії є результатом вияву комунікативної функції компетентності [1, с. 35].

Одним із завдань компетентно спрямованої освіти є розвиток холістичного мислення (холістичне мислення (від англ. – holistic) – це «вміння мислити масштабно, щоб бачити проблему цілісно в контексті її оточення й пов'язувати багато дрібних деталей»), уміння розуміти широкий, а іноді й глобальний контекст проблем, тобто вміння контекстувати знання. У процесі науково-дослідницької діяльності вихованці МАН одержують доступ до інформаційних відомостей про світ і здобувають навички послідовно викладати й організовувати ці відомості [6, с. 45].

За визначенням Є. Бондаревської, підхід до вихованців у закладах позашкільної освіти (ЗПО) – це усвідомлена орієнтація керівника гуртка (педагога-дослідника або педагога-практика) на реалізацію у своїй діяльності сукупності взаємопов'язаних цінностей, цілей, принципів, методів дослідницької або практичної педагогічної діяльності, що відповідає вимогам освітньої парадигми [10, с. 28].

У ході формування ключових базових компетентностей вихованців керівники гуртків повинні дотримуватися наступних правил:

не навчальний предмет формує особистість учня, а керівник гуртка своєю діяльністю, пов'язаною з вивченням предмета;

на виховання активності не варто шкодувати часу: сьогоденній активний учень – завтрашній активний член суспільства;

допомагайте учням оволодіти найбільш продуктивними методами навчально-пізнавальної діяльності, навчайте їх вчитися;

пам'ятайте, що насправді знає не той, хто переказує, а той, хто застосовує на практиці;

привчайте своїх вихованців думати й діяти самостійно; поступово відходьте від механічних переказів, дослівного відтворення;

творче мислення розвивайте всебічним аналізом проблем, пізнавальні задачі розв'язуйте кількома способами, частіше практикуйте творчі завдання;

частіше показуйте учням перспективи їх навчання;

вивчайте й ураховуйте життєвий досвід учнів, їх інтереси, особливості розвитку;

будьте обізнаними з останніми науковими досягненнями зі свого предмета;

заохочуйте дослідницьку діяльність своїх вихованців; практикою доводьте необхідність наукових знань, що їх вивчають у школі; навчайте так, щоб учень розумів, що це для нього – життєва необхідність;

пояснюйте школярам, що кожна людина знайде своє місце в житті, якщо навчиться всьому, що необхідно для реалізації її життєвих планів [12].

Діяльність керівників гуртків, творчих об'єднань спрямована на виховання соціально активної творчої особистості, якій притаманні активність, творча уява, здатність до пошуку шляхів розв'язання проблем, отримання задоволення від процесу творення та його результатів [8].

Ключові компетентності є змінними, вони залежать від пріоритетів суспільства, цілей освіти, а тому мають рухливу й перемінну структуру. Крім

того, на відбір ключових компетентностей впливають суб'єктивні чинники, пов'язані з самою особистістю. Зарубіжні експерти виділяють таку основну рису ключових компетентностей: вони мають бути сприятливими для всіх членів суспільства, відповідними всім людям незалежно від статі, віку, раси, класу, культури, сімейного стану й мови [12].

Особливістю освітніх програм нового покоління є їхня спрямованість на формування частин профільної (спеціальної) компетентності особистості. Результати аналізу сучасного стану програмного забезпечення ЗПО дають підстави для твердження про активне використання керівниками гуртків (педагогами-практиками) класифікації компетентностей, запропонованої О. Биковською (пізнавальна, практична, творча, соціальна компетентності як результат позашкільної освіти) [10, с. 32].

Отже, компетентність – здатність (потенціал), здійснювати складні види діяльності. Як компетентність вихованців гуртків розуміють спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Сформовані компетентності діти зможуть використовувати в майбутньому в різних соціальних контекстах залежно від здійснення різних видів діяльності. Компетентнісний зміст освіти проходить наскрізною лінією через усі навчальні предмети (освітні галузі), одержуючи кожного разу реалістичне, діяльнісне, особистісне й соціально значуще втілення на відповідному матеріалі. У результаті вдається об'єднати навчальні предмети в єдиний цілісний зміст, визначивши системоутворювальні елементи освіти в цілому як по вертикалі окремих ступенів навчання, так і на рівні горизонтальних міжпредметних зв'язків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пометун О. І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук.— К. : К.І.С., 2004. – С. 16 – 25.
2. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23 – 30.
3. Життєва компетентність особистості : Науково-методичний збірник / За ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Нансен. – К. : «Богдана», 2003. – 520 с.
4. Миронович Ю. Формування ключових життєвих компетентностей в аспекті ціннісних орієнтацій студентської молоді / Ю. Миронович, Л. Пашко // Вісник Львівського університету. Серія «Педагогіка». – 2006. – Вип. 21. – Ч. 1. – С. 42 – 47.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : К.І.С., 2004. – 148 с.
6. Вербицький В. В. Формування ключових компетентностей учнів – основне завдання навчального закладу / В. В. Вербицький // Формування базових компетентностей у вихованців позашкільних навчальних закладів. – К. : Гранма, 2013. – С. 32 – 37.

7. Хуторський А. Сучасна освіта / А. Хуторський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/2340/>.
8. Шляхи формування компетентностей учнів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.com.ua/1_192694_shlyahi-formuvannya-kompetentnostey-uchniv.html.
9. Гаряча С. А. Формування в учнів ключової компетентності «Уміння вчитися» відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів / С. А. Гаряча. – Черкаси : ЧОПООП, 2014. – 48 с.
10. Формування соціальної та громадянської компетентності ліцеїстів під час здійснення позакласної виховної роботи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fel2005.dp.ua/seminary/>.
11. Формування базових компетентностей вихованців позашкільних навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://demchenkocdut.blogspot.com/p/blog-page_11.html.
12. Формування у вихованців позашкільних навчальних закладів базових компетентностей : монографія / В. В. Вербицький, Л. М. Бондар, А. Е. Бойко, А. В. Корнієнко, Т. М. Кречотіна, О. В. Литовченко, О. П. Липецький, О. І. Любич, В. Л. Маринич, В. В. Мачуський, Н. В. Перепелиця, О. В. Просіна, Г. П. Пустовіт, Н. Ю. Сидоренко, Л. В. Тихенко; за ред. В. В. Мачуського. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. – 330 с.